

◀ Sektör 2023'ü Değerlendiriyor ▶

SÜT VE ET SEKTÖRLERİ AÇISINDAN 2023'ÜN GÖRÜNÜMÜ

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye'de 2021 yılı itibarıyla 23,2 milyon ton süt üretilmiştir. 2022 yılında üretilen süt miktarı, 2021 yılına göre %7 azalarak 21,6 milyon ton olmuştur. 2022 yılında üretilen 21,6 milyon ton sütün %92,3'ünü inek, %5'ini koyun, %2,5'ini keçi, %0,2'sini ise manda sütü oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre 2023 yılının 11 ayında 9 milyon 344 bin 770 ton inek sütü sanayi işletmelerince toplanmıştır. Toplanan inek sütü, 2022 yılının aynı dönemine göre %4,3 artmıştır.

2023 yılının 11 ayında 1 milyon 372 bin 714 ton içme sütü, 1 milyon 120 bin 510 ton yoğurt, 760 bin 706 ton ayran, 705 bin 161 ton inek peyniri, 79 bin 331 ton tereyağı, 62 bin 933 bin ton yağsız süt tozu, 41 bin 84 ton yağlı süt tozu, 25 bin 875 ton diğer türlere ait peynir ve 26 bin 442 ton kaymak üretilmiştir. 2023 yılının 11 ayı, 2022 yılının 11 ayıyla kıyaslandığında, toplanan inek sütünün %4,3, içme sütü üretiminin %0,8, yoğurt üretiminin %4,4, ayran üretiminin %8,1, inek peyniri üretiminin %9,8, diğer türlere ait peynir üretiminin %33,3 arttığı; bununla beraber tereyağı üretiminin %10,3, yağsız süt tozu üretiminin %25, yağlı süt tozu üretiminin ise %1 azaldığı görülmektedir. Son üç yıl içerisinde elektrik, doğalgaz, akaryakıt, ambalaj, ham madde ve işçilik maliyetlerinde yaşanan artışlar, üretim maliyetlerinin yükselmesine sebep olmuştur. TÜİK verileri göz önüne alındığında, 12 aylık ortalamalara göre 2023 yılı sonu itibarıyla yurt içi üretici fiyat endeksi %49,93, tüketici fiyat endeksi ise %53,86 artış göstermiştir.

İsa COŞKUN

Yönetim Kurulu Başkanı
Türkiye Süt Et Gıda Sanayicileri ve
Üreticileri Birliği (SETBİR)

SÜT ÜRÜNLERİ İHRACATINDA %40 DÜŞÜŞ

Sektörün dış ticaretine baktığımızda, 2022 yılının 11 ayında gerçekleşen 182 bin tona karşılık 540 milyon dolar değerinde süt ve süt ürünü ihracatının, 2023 yılının 11 aylık döneminde 110 bin tona karşılık 302 milyon dolar olduğunu görmekteyiz. Bu sonuç, 2023'te bir önceki yıla göre miktar olarak %39,5, parasal olarak ise %44,1 azalmayı ifade etmektedir. Yıl sonu tahminimiz ise, 2022 yılındaki toplam 192 bin tonluk süt ve süt ürünü ihracatımızın 2023 yılında %35 - 40 oranında azalarak 115 - 120 bin ton seviyelerinde gerçekleşeceği yönündedir. 2023 yılı ihracatımızda 2022'ye göre yaşanan düşüş, genel olarak, süt tozu ve tereyağı ihracatında yaşanan azalmadan kaynaklanmaktadır.

Süt ve süt ürünleri ithalatına bakıldığında ise, 2022 yılının 11 ayında 32 milyon dolara karşılık 8 bin 409 ton olan ithalatımızın 2023 yılının 11 ayında 62,4 milyon dolara karşılık 11 bin 784 ton olduğu görülmektedir. İthalatımız 2023 yılının 11 aylık diliminde, 2022 yılı 11 ayına göre miktar olarak %40, parasal olarak ise %92,3 artmıştır. İthalattaki artış genel olarak tereyağı ithalatındaki artıştan kaynaklanmıştır. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre 2022 yılı dünya süt üretimi tahmini 935,9 milyon tondur. Buna göre, dünya süt üretiminin %2,3'ü ülkemizde gerçekleşmekte olup, ülkemiz inek sütü

üretiminde dünyada sekizinci, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri içerisinde ise üçüncü sırada yer almaktadır.

FAO verilerine göre dünyada kişi başı yıllık süt ve süt ürünleri tüketimi ortalama 117,4 kg süt eşdeğeridir. Ülkemizde ise TÜİK tarafından her yıl yayımlanan çiğ süt üretim miktarıyla aynı yıla ilişkin nüfus verileri ele alındığında ve süt ve süt ürünleri ithalat ve ihracat rakamları göz ardı edildiğinde, ülkemizin 2022 yılı kişi başı süt tüketimi yaklaşık 253 kg/kişi süt eşdeğeridir. Süt ürünlerinin ayrı ayrı tüketim rakamlarına bakıldığında, Ulusal Süt Konseyi tarafından yapılan hesaplamalara göre ülkemizde kişi başı yıllık 39,1 kg içme sütü, 19,6 kg peynir, 29 kg yoğurt, 10 kg ayran, 2,15 kg tereyağı tüketilmektedir.

ETTE NASIL BİR YILI GERİDE BIRAKTIK?

TÜİK, 2022 yılında kırmızı et üretim tahminleri için metodoloji değişikliğine giderek; geçmiş 10 yıl için revize edilen verileri açıklamıştı. Açıklanan bu rakamlara göre, kırmızı et üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre %2,6 artarak yaklaşık 1,8 milyon ton ve 2021 yılında ise bir önceki yıla göre %9,3 artarak 1,95 milyon ton olmuştur. 2022 yılında ise kırmızı et üretimi yıllık %12,3 artışla 2,2 milyon ton olarak tahmin edilmiştir. Üretilen kırmızı etin %72'sini sığır eti, %22'sini koyun eti, %5'ini ise keçi eti oluşturmaktadır. FAO verilerine göre 2022 yılında dünyadaki toplam kırmızı et üretimi 93 milyon ton olarak tahmin edilmektedir. Toplam kırmızı et üretimi yine aynı yıl AB'de 7,5 milyon ton ve ülkemizde ise 2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler değerlendirildiğinde, dünyadaki toplam -domuz eti hariç- kırmızı et üretiminin

%1,6'sının Türkiye'de gerçekleştiği görülmektedir. AB'deki üretim ile kıyaslandığında ise kırmızı et üretimimiz, AB kırmızı et üretiminin %26,1'i seviyesindedir.

KİŞİ BAŞI 25 KİLO KIRMIZI ET TÜKETİYORUZ

Son açıklanan kırmızı et üretim verilerine göre, ülkemizde kişi başı yaklaşık 25 kg kırmızı et tüketimi olduğu tarafımızca hesaplanmaktadır. Bunun yanı sıra ülkemizde 5-6 kg/yıl balık ve 22-23 kg/yıl kanatlı eti tüketimi olduğu değerlendirildiğinde toplam 52-54 kg/yıl-kişi et tüketimi olduğu söylenebilir. Bir önceki yıl yapmış olduğumuz değerlendirmemizde, 2021 yılında inek kesimlerinin artması ve 2022 yılında da devam etmesi, aynı zamanda kırmızı et besicisinin maliyetlerindeki artışlar nedeniyle 2023'te canlı hayvan arzında daralmanın devam edebileceğini belirtmiştik. Bu kapsamda Haziran ayında TÜİK tarafından açıklanan hayvan sayısı istatistiklerine göre, büyükbaş hayvan sayısı 2022 yılı haziran ayına göre %6,6 azalmıştır.

Dış ticaret rakamlarına bakacak olursak, 2022 yılında 132 bin 911 canlı büyükbaş ve küçükbaş hayvan ithal edilmiştir. Bu miktar, bir önceki yıla kıyasla %55 daha düşüktür. Bu ithalatın 22 bin 868 başı damızlık, 93 bin 994 başı ise besilik ve kesimlik sığırlardan oluşmaktadır. 15 bin 933 baş da koyun ithal edilmiştir. 2023 yılının 11 aylık döneminde yapılan ithalata bakıldığında ise, toplamda 1 milyar 35 milyon dolar karşılığı 766 bin 446 baş canlı hayvan ithal edildiği görülmektedir. Bu ithalatın 85 bin 613 başı damızlık, 629 bin 790 başı besilik ve kesimlik sığırlardan oluşmaktadır. 48 bin 580 baş koyun ve 2 bin 463 baş keçi ithal edilmiştir. 2023 yılı besi işletmeleri için besi materyali temini açısından zorlu bir yıl olması sebebiyle Tarım ve Orman Bakanlığı besilik canlı hayvan ithalatına izin vermiştir. Bu kapsamda TÜİK tarafından açıklanan 2023 yılı 11 aylık verilerine göre ülkemize AB ülkeleri, Brezilya ve Uruguay'dan yaklaşık 630 bin besilik canlı hayvan ithalatı gerçekleştirilmiştir.

Son üç yıl içerisinde, dünyada yaşanan pandemi koşullarının ve ardından Rusya-Ukrayna savaşının getirdiği olumsuz ticari ve ekonomik etkilerin yanında ham madde, ambalaj, enerji ve nakliye maliyetleri orijin fiyatlardaki ve döviz kurundaki artışlara bağlı olarak yükselmiştir. Diğer yandan, döviz kurlarındaki yükselişten

dolaylı canlı hayvan ithalatı yapılması, besilik materyal alımı, çiftliklerin sürü yenilemesi ve gerek kırmızı et besicisi gerek sanayicisi için yeni yatırım girişimleri zorlaşmıştır. Yaşanılan maliyet artışları nedeniyle, besi sektöründe üretim kapasiteleri düşmektedir. Şu anda besi çiftliklerinin kapasitelerinin yaklaşık %35'inin dolu olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda karkas et ve kasaplık hayvan ithalatı yerine besilik ithalatı yapılmaya devam edilmelidir. Nitekim Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024 yılı içerisinde bir kota sistemi ve plan dahilinde Et ve Süt Kurumu aracılığıyla besilik ithalatının devam etmesi için talimat yayınlamıştır.

ÜRETİM MALİYETLERİNDEKİ ARTIŞLAR ET FİYATLARINA YANSIYOR

Yem, besi materyali canlı hayvan, akaryakıt, elektrik ve işçilik gibi girdilerin hepsinde yaşanan fiyat artışları 2023 yılı içerisinde de devam ettiği için üretim maliyetleri artmış, bu kapsamda perakende de fiyat artışları yaşanmıştır. 2024 yılında enflasyonla mücadele için para ve maliye politikasının yanı sıra yapısal tedbirler de önem taşımaktadır. Önümüzdeki süreçte, Orta Vadeli Program ile öngörülebilirliğin artması ve ekonomide beklentilerin pozitif dönüşüne beklenmektedir. Tarımsal alanda başlatılan planlı ve sözleşmeli üretim ve bunlar için gerekli olan tarım sayımı inisiyatifi son derece önemli adımlardır.

Verimlilik ve kalitenin artırılmasıyla rekabet gücü de artacaktır. İklim krizinin etkilerinden en fazla etkilenen

ve etkilenecek olan ülkelere biri olarak sürdürülebilirlik konularına daha fazla önem vermeme gerektiği açıktır. Enflasyonla mücadele programının Ticaret Bakanlığı'nın "istikrarlı fiyat, güçlü ekonomi" kampanyasıyla desteklenmesi de önemlidir. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde güvenli gıda daha fazla önem taşımakta ve bu nedenle kayıt dışıyla da kapsamlı bir şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir.

HEDEFLERİMİZ VE BEKLENTİLERİMİZ

Kırmızı et, süt ve yem sektörleri, Türkiye'de ve dünyada birbirinden ayrılmaz sektörlerdir. Her üç sektörün, hayvancılık ve hayvancılığa dayalı bitkisel üretimi de göz ardı etmeden birlikte değerlendirilmesi gerekir. Türkiye'de kırmızı et ve süt sektörleri, üreticisi ve sanayisinin geldiği uluslararası seviyede tecrübe, bilgi ve teknoloji birikimiyle bugünkü ihtiyacın üzerinde bir kapasiteye sahiptir. İhtiyacımız, sektörün tüm girdi kaynaklarında uluslararası standartlarda kalite ve verimlilik odaklı üretim modellerinin geliştirilmesidir. Dünyada pandemiyle başlayan, ardından Rusya-Ukrayna savaşıyla devam eden küresel ekonomik sorunların yaşandığı ve ülke olarak 11 ilimizi etkileyen deprem felaketiyle karşılaştığımız zor bir dönemden geçtik. İçinde bulunduğumuz bu süreçte ortaya çıkan en önemli husus, ülkelerin gıda ham maddeleri üretiminde kendi kendilerine yeterli olmalarının ne kadar önemli olduğudur. Bu bağlamda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu dönemde yaşanan zorluklara yönelik çeşitli önlemler alınarak birçok uygulama faaliyete geçirilmiştir.